

DRUŠTVENE NOVICE

DELOVANJE DRUŠTVA ZA VAKUUMSKO TEHNIKO SLOVENIJE 1999–2009

UVOD

Letos obeležuje Društvo za vakuumsko tehniko Slovenije 50-letnico delovanja. Ob takšni priliki je navada, da se objavi zaokrožena zgodovina društva. Pri tem ne smejo manjkati sezname predsednikov in drugih funkcionarjev, pregled pomembnejših dogodkov ipd. Takšen podroben članek je bil že objavljen ob 40-letnici društva (J. Gasperič, Vakuumist 19/3 (1999) 4–14) in ga zato nima smisla podvajati. Namen tega prispevka pa je oris dogodkov od 40-letnice do danes. Gre torej nekako za dopolnitev in nadaljevanje citiranega članka.

Večina pomembnejših dogodkov je bila objavljena v Vakuumistu, največkrat v rubriki Društvene novice, nekaj neobjavljenih podatkov pa sem zbral tudi neposredno od funkcionarjev društva.

VAKUUMIST

Ena od najpomembnejših aktivnosti društva je izdajanje strokovnega časopisa Vakuumist. Izhajati je začel leta 1981, v začetku 90-ih let pa je dobil današnjo podobo, ki se odtlej ni več bistveno spreminjala. Od leta 1991 naprej je glavni urednik dr. Peter Panjan. Na leto izidejo štiri številke, od tega je ena

dvojna, pri nakladi 400 izvodov. V zadnjih desetih letih (datirano 1999–2008) je izšlo 32 številok, kjer je bilo na skupaj 1308 straneh objavljenih 193 strokovnih člankov, poleg tega pa še vrsta krajših novic (društveno dogajanje, poročila s konferenc, recenzije novih knjig ipd.). V eni številki je od štiri do osem člankov, od tega je po navadi eden iz rubrike Nasveti, kjer na kratko svetujemo o reševanju vsakdanjih problemov iz vakuumske prakse. Uveljavljena navada je tudi, da je eden članek posvečen zgodovini vakuumske tehnike izpod peresa dr. Stanislava Južniča.

V tem desetletnem obdobju je največ člankov objavil urednik dr. Peter Panjan (skupaj 44, od tega 27 kot prvi avtor), sledita mu dr. Stanislav Južnič (skupaj 40, od tega 39 kot prvi avtor), dr. Miha Čekada (skupaj 29, od tega 16 kot prvi avtor). Več kot osem prispevkov pa še imajo doc. dr. Miran Mozetič, dr. Jože Gasperič, doc. dr. Alenka Vesel in dr. Ingrid Milošev.

Vakuumist ureja 16-članski uredniški odbor, katerega jedro sestavljajo urednik dr. Peter Panjan, lektor dr. Jože Gasperič, korektor dr. Miha Čekada in tehnični urednik Miro Pečar. Slednji je mesto tehničnega urednika prevzel z začetkom leta 2003 od dotedanje oblikovalke Jane Strušnik. Izhajanje Vakuumista sofi-

Slika 1: Naslovnice treh knjig, ki jih je društvo izdalo v letih 2002–2004

nancirajo Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost (preko javnega razpisa za sofinanciranje periodike), sponzor Pfeiffer Vacuum Austria GmbH, oglaševalci ter seveda članarina.

Dvajsetletnico Vakuumista smo na kratko obeležili leta 2001, ob tem pa pripravili zgoščen seznam vseh objavljenih člankov (M. Čekada, Vakuumist 22/1 (2002) 29–33). Leta 2005 smo se lotili obsežnega projekta sistematičnega skeniranja vseh starih števil, postavitve spletnega brskalnika in objave vseh števil na internetu. Pdf-datoteke v resoluciji 100 dpi so prosto dosegljive na naslovu <http://www.imt.si/dvts/ahiv.htm>.

PUBLIKACIJE

Poleg rednega izdajanja revije Vakuumist društvo občasno izdaja knjige s področja vakuumske znanosti in tehnike (slika 1). Knjiga "Nasveti za uporabnike vakuumske tehnike" iz leta 2002 je kompilacija 38 člankov, ki jih je dr. Jože Gasperič objavil v Vakuumistu v rubriki Nasveti. Obsega različna področja problemov iz prakse in kako jih rešujemo, zato je nepogrešljiv pripomoček za vsak vakuumski laboratorij.

Leta 2003 je izšla knjiga "Vakuumska znanost in tehnika", ki je zaokroženi učbenik za celotno področje vakuuma. Posamezna poglavja so napisali naslednji avtorji: France Brecelj, doc. dr. Janez Kovač, doc. dr. Miran Mozetič, dr. Vincenc Nemanič, Janez Novak, dr. Peter Panjan, mag. Andrej Pregelj in dr. Janez Šetina. Uredil jo je dr. Vincenc Nemanič.

Knjiga "Zgodovina raziskovanja vakuuma in vakuumskih tehnik" je izšla leta 2004. Napisal jo je dr. Stanislav Južnič, uredila pa sta jo dr. Peter Panjan in dr. Miha Čekada. Obsega večino do sedaj objavljenih člankov v Vakuumistu s področja zgodovine vakuuma, vendar predelano v enotno knjižno obliko.

Člani društva so napisali tudi več drugih knjig, a so jih izdali pri drugih založbah. Od teh omenimo knjigo "Zaščita orodij s trdimi PVD-prevlekami", ki sta jo napisala dr. Peter Panjan in dr. Miha Čekada in je zaokrožen pregled aplikacij s področja vakuumskih tankih plasti.

KONFERENCE

Društvo v sodelovanju s Hrvaškim vakuumskim društvom organizira že tradicionalna letna srečanja hrvaških in slovenskih strokovnjakov s področja vakuumske znanosti in tehnike (slika 2). Načeloma poteka izmenično, eno leto v Sloveniji in drugo v Hrvaški (tabela 1). Kadar poteka v kateri od teh držav tisto leto Združena vakuumska konferenca (JVC), ločenega hrvaško-slovenskega ne organiziramo, saj se že srečamo v okviru te konference. Doslej so bila srečanja enodnevna z 10–20 predavanji in 20–30 posterji. Udeležencev je okoli 50, organizatorjem pa vedno uspe privabiti tudi nekaj razstavljalcev. Ob srečanju izide tudi zbornik povzetkov, izbrana predavanja pa so objavljena v reviji Materiali in tehnologije ali hrvaški reviji Strojnarstvo.

Društvo je tudi eden od nosilcev Združene vakuumske konference (JVC – Joint Vacuum Conference), ki združuje vakuumiste sosednjih držav

Slika 2: Udeleženci hrvaško-slovenskega srečanja na Brdu pri Kranju leta 2003

Slovenije, Hrvaške, Avstrije in Madžarske, od leta 2004 pa tudi Češke in Slovaške (tabela 2). Konferenca je bienalna in traja cel teden, v katerem se zvrsti okoli 60 predavanj, predstavljenih pa je več kot 100 posterjev. Udeležencev je 150–200, od tega okoli 20 iz Slovenije. Za naše društvo je bilo najpomembnejše srečanje leta 2004, ki smo ga organizirali v Portorožu (slika 3). Zbornik z 49 prispevki je po recenziji izšel kot redna številka revije *Vacuum* (80/1–3 (2005) 1–264) z gostujoči uredniki dr. Janezom Šetino, prof. dr. Moniko Jenko in prof. dr. Antonom Zalarjem (slika 4).

Člani društva se udeležujejo tudi drugih sorodnih konferenc s področja vakuumu, pri tem je treba omeniti Evropski vakuumski kongres (EVC) in mednarodni vakuumski kongres (IVC). Na Evropskem vakuumskem kongresu leta 2001 v Madridu je naša članica doc. dr. Alenka Vesel prejela nagrado za najboljši poster. Vsako leto jeseni poteka v Portorožu konferenca o materialih in tehnologijah, ki združuje tri dogodke, eden od njih je tudi Slovensko vakuumsko posvetovanje.

Tabela 1: Hrvaško-slovenska srečanja (1999–2009)

št.	datum	kraj	opombe
6.	17. 6. 1999	Ljubljana (Kemijski inštitut)	
7.	4.–9. 6. 2000	Pulj, Hrvaška	v okviru JVC-8
8.	23. 5. 2001	Brdo pri Kranju	
9.	15. 5. 2002	Trakoščan, Hrvaška	
10.	22. 5. 2003	Brdo pri Kranju	
11.	28. 9.–2. 10. 2004	Portorož	v okviru JVC-10
12.	18. 5. 2005	Trakoščan, Hrvaška	
13.	13. 6. 2006	Koprivnica, Hrvaška	
15.	1. 6. 2007	Bled	
15.	4. 6. 2008	Varaždin, Hrvaška	
16.	4.–5. 6. 2009	Bohinj	

Tabela 2: Združene vakuumске konference (JVC, 1999–2009)

št.	datum	kraj
8.	4.–9. 6. 2000	Pulj, Hrvaška
9.	16.–20. 6. 2002	Seggau, Avstrija
10.	28. 9.–2. 10. 2004	Portorož, Slovenija
11.	24.–28. 9. 2006	Praga, Češka
12.	21.–26. 9. 2008	Balatonalmádi, Madžarska

DRUGE AKTIVNOSTI

Med drugimi aktivnostmi najprej omenimo vakuumске tečaje. Enega smo organizirali namensko za podjetje Iskra Kondenzatorji v Semiču (10.–11. 10. 2000), ki se ga je udeležilo 30 delavcev tega podjetja. Organizirali smo tudi štiri tečaje Osnove vakuumске tehnike, in sicer 19.–21. 1. 2000 (17 udeležencev), 26.–27. 11. 2003 (12 udeležencev), 11.–12. 4. 2006

Slika 3: Utrinek z 10. združene vakuumске konference

(15 udeležencev) in 8.–9. 1. 2009 (13 udeležencev) v Ljubljani. Udeleženci so bili deloma z inštitutov in deloma iz industrije, pomemben delež pa so predstavljali mladi raziskovalci.

Društvo je organiziralo dve strokovni ekskurziji, in sicer 23. 5. 2002 v jeklarno Acroni na Jesenice (20 udeležencev) in 19. 12. 2006 v Nuklearno elektrarno Krško (slika 5, 48 udeležencev).

Dne 6. 3. 2003 smo na občnem zboru v Ljubljani dopolnili statut in volili novo vodstvo. Odslej je mandat predsednika tri leta, volimo pa tudi prihodnjega predsednika, ki zasede položaj čez tri leta (tabela 3). Za prvega predsednika po novem statutu je bil izvoljen dr. Janez Šetina, ki je delo opravljal v mandatu 2003–2007. Njegov naslednik je aktualni predsednik

Slika 4: Naslovnica številke revije *Vacuum*, kjer so zbrani prispevki z Združene vakuumске konference v Portorožu

Slika 5: Udeleženci strokovne ekskurzije v Nuklearno elektrarno Krško

doc. dr. Miran Mozetič. Na občnem zboru 8. 5. 2007 smo za aktualnega predsednika potrdili doc. dr. Mirana Mozetiča in za prihodnjega predsednika izvolili doc. dr. Janeza Kovača. Za tekoče vodenje društva skrbi izvršni odbor društva, ki se sestaja približno petkrat letno. Društvo je član Mednarodne zveze za vakuumsko znanost, tehniko in aplikacije (IUVSTA, tabela 4). Slovenski predstavniki se redno udeležujejo sej izvršilnega odbora, eno sejo pa smo sami organizirali (86. sejo v Portorožu, v okviru Združene vakuumске konference).

Dr. Janez Šetina je bil v obdobju 2001–2004 tajnik Sekcije za vakuumsko znanost in tehnologijo (Vacuum science and technology division), v obdobju 2004–2007 pa predsednik. V tekočem obdobju (2007–2010) pa je predsedujoči Odbora za nagrade in štipendije (Awards and scholarship committee). Prof.

dr. Monika Jenko je bila v obdobju 2001–2004 tajnik Sekcije za uporabno znanost o površinah (Applied surface science division), v obdobju 2004–2007 pa predsednik.

V teh desetih letih so nas zapustili naslednji aktivni člani: Rastislav Zavašnik (1937–1999), Marija Tavželj (1956–1999), prof. dr. Velibor Marinković (1929–2000), dr. Avgust Belič (1928–2002), Smiljan Jerič (1922–2004) in Jože Planinc (1924–2008).

Tabela 3: Predsedniki Društva za vakuumsko tehniko Slovenije

obdobje	predsednik
1975–1982	dr. France Lah
1982–1985	prof. dr. Anton Zalar
1985–1991	prof. dr. Monika Jenko
1991–2003	mag. Andrej Pregelj
2003–2007	dr. Janez Šetina
2007–	doc. dr. Miran Mozetič

Tabela 4: Predstavniki društva v IUVSTI

obdobje	predstavnik
1963–1974	dr. Evgen Kansky
1974–1980	dr. France Lah
1980–1986	dr. Jože Gasperič
1986–1992	prof. dr. Anton Zalar
1992–1998	prof. dr. Monika Jenko
1998–2004	mag. Andrej Pregelj
2004–2007	dr. Janez Šetina
2007–	doc. dr. Miran Mozetič

Opomba: V času Jugoslavije smo svojega predstavnika v IUVSTI imeli v okviru takratne Zveze društev za vakuumsko tehniko Jugoslavije (JUVAK), pri čemer so bili predstavniki brez izjeme iz Slovenije.

dr. Miha Čekada
Instit ut "Jožef Stefan", Ljubljana